MAGYAR KÖZLÖNY

5. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG HIVATALOS LAPJA
2010. január 21., csütörtök

ER
ARCHÍVUM
MTA ÖBKI ...../.....

Tartalomjegyzék

6/2010. (I. 21.) Korm. rendelet	A vasúti társaságok nem vasúti balesetből eredő károk fedezésére szolgáló kötelező kárfedezeti képességének biztosításáról	6069
3/2010. (I. 21.) KHEM rendelet	A közúti szállításra vonatkozó egyes szociális jogszabályok alapján végzett közlekedési hatósági ellenőrzés részletes szabályairól szóló 43/2007. (IV. 4.) GKM rendelet módosításáról	6074
8/2010. (I. 21.) NFGM rendelet	A nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések megszerzésére irányuló szakmai vizsga szervezésére feljogosított intézményekről szóló 1/2009. (I. 20.) NFGM rendelet, valamint a nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 3/2009. (I. 27.) NFGM rendelet módosításáról	6075
9/2010. (I. 21.) NFGM rendelet	A Környezet és Energia Operatív Program prioritásaira rendelt források felhasználásának részletes szabályairól és egyes támogatási jogcímeiről	6084
3/2010. (I. 21.) PM rendelet	A befektetési szolgáltatási tevékenységet, befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatást, árutőzsdei szolgáltatást végzők Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete részére történő adatszolgáltatási kötelezettségéről	6096
2/2010. (I. 21.) AB határozat	Az Alkotmánybíróság határozata	6321
3/2010. (I. 21.) AB határozat	Az Alkotmánybíróság határozata	6323
4/2010. (I. 21.) AB határozat	Az Alkotmánybíróság határozata	6325
5/2010. (I. 21.) AB határozat	Az Alkotmánybíróság határozata	6327
6/2010. (I. 21.) AB határozat	Az Alkotmánybíróság határozata	6329
7/2010. (I. 21.) AB végzés	Az Alkotmánybíróság végzése	6331
5/2010. (I. 21.) KE határozat	Hivatásos állományba való visszavételről és vezérőrnagyi előléptetésről	6333
1004/2010. (I. 21.) Korm. határozat	A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia – Irányok és Célok 2010–2021	6333
1005/2010. (I. 21.) Korm. határozat	A Nemzeti Éghajlatváltozási Programról	6363

A Kormány 1005/2010. (I. 21.) Korm. határozata a Nemzeti Éghajlatváltozási Programról

A Kormány az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény 3. § (3)–(5) bekezdésében foglaltak alapján, a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról szóló 29/2008. (III. 20.) OGY határozatra tekintettel meghozta a következő határozatot:

A Kormány

1. elfogadja a határozat mellékletét képező 2009–2010. évi Nemzeti Éghajlatváltozási Programot (NÉP–1), és elrendeli az abban foglalt feladatok végrehajtását,

Felelős: a környezetvédelemért felelős miniszter
az érintett miniszterek bevonásával
Határidő: folyamatos

2. elrendeli, hogy készüljön jelentés az Országgyűlés számára a programban foglalt feladatok végrehajtásáról és a végrehajtás során szerzett tapasztalatokról.

Felelős: környezetvédelemért felelős miniszter
az érintett miniszterek bevonásával
Határidő 2011. I. félév

3. Ez a határozat a közzététele napján lép hatályba.

Bajnai Gordon s. k.,
miniszterelnök

Melléklet az 1005/2010. (I. 21.) Korm. határozathoz

A 2009–2010. évekre vonatkozó Nemzeti Éghajlatváltozási Program

Bevezetés

Az Országgyűlés ötpárti egyetértéssel egyhangúlag elfogadta a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról szóló 29/2008. (III. 20.) OGY határozatot.

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvénnyel összhangban első alkalommal a 2008–2025 időszakra került kidolgozásra. A stratégiában meghatározásra kerültek az éghajlatváltozással kapcsolatos célok, eszközök, prioritások. Így az éghajlatváltozással, azt kiváltó folyamatokkal és a hatásokkal kapcsolatos hazai kutatásokkal, az üvegházhatású gázok hazai kibocsátásainak csökkentésével és az éghajlatváltozás hazai hatásaihoz való alkalmazkodással, valamint a hazai hatásokra való felkészüléssel kapcsolatos feladatok, valamint ezen célok végrehajtásához szükséges eszközök.

A NÉS végrehajtására – tekintettel a nemzetközi kötelezettségvállalásokra és az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás igényeire – és a kibocsátások csökkentésére, illetve korlátozására tett kötelezettségek meghatározása és teljesítése, tényleges és várható eredményeinek ellenőrzése érdekében készült a jelen Nemzeti Éghajlatváltozási Program (továbbiakban: NÉP).

A NÉP a törvénynek megfelelően tartalmazza

- a Keretegyezményben, illetve a Jegyzőkönyvben az emberi eredetű üvegházhatású gázkibocsátás csökkentésére, illetve korlátozására, e gázok nyelőinek erősítésére irányuló, a Magyar Köztársaság által vállalt kötelezettségek teljesítésének fő intézkedéseit, ezek menetrendjét és fő finanszírozási forrásait;

- az éghajlatváltozás hazai hatásaihoz való alkalmazkodás szükséges lépéseit, az ahhoz szükséges főbb intézkedéseket és azok finanszírozási forrásait;
- a hazai kibocsátások költséghatékony csökkentéséhez és az éghajlatváltozás hazai hatásaihoz kapcsolódó kutatási prioritásokat és a szükséges kutatások finanszírozási forrásait.

A NÉP 2009–2010-es kétéves időszakokra került meghatározásra, figyelembe véve a vonatkozó EU programokat, szakpolitikákat és előírásokat.

A Kormány a NÉP végrehajtásáról és a végrehajtás során szerzett tapasztalatokról beszámol az Országgyűlés előtt.

I. Kibocsátás-csökkentés

Az 1997-ben elfogadott Kiotói Jegyzőkönyvben 38 fejlett és átalakuló gazdaságú ország vállalta, hogy 2012-ig kibocsátásaikat átlagosan 5,2 százalékkal csökkentik az 1990-es bázisévhez képest. A Kiotói Jegyzőkönyv 2005. február 16-án lépett érvénybe, amelyben az EU–15-ök már átlagos 8 százalékos csökkentés mellett kötelezték el magukat, míg Magyarország 6 százalékos csökkentést vállalt. Magyarország a Kiotói Jegyzőkönyv aláírásakor nem az 1990-es általános bázisévet tekintette kibocsátás-csökkentési vállalásainak alapjául, hanem 1985–1987-es évek átlagát. Ebben az időszakban az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértéke 113 millió tonna volt, amely 2005-re 76 millió tonnára csökkent.

Az EU kötelezettség vállalásának függvényében a magyarországi üvegházhatású gázkibocsátások szabályozási, illetve csökkentési céljai a jelenlegi előzetes becslések alapján a következőképpen alakulhatnak:

- az EU 20 százalékos egyoldalú kibocsátás-csökkentési vállalása esetén: 16–25 százalékos csökkentés az 1990-es kibocsátási szinthez képest.
- 30 százalékos feltételes EU csökkentési cél esetén: 27–34 százalékos csökkentés az 1990-es kibocsátási szinthez képest.

Az éghajlatváltozás kockázatának korlátozását alapvetően az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésével lehet elérni. Ennek érdekében 2009–2010-es időszakban a kibocsátások hathatós és tényleges mérséklését kell megvalósítani leginkább az energetika, a közlekedés, a mezőgazdaság, valamint a hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés terén. Az energetika területén a lakossági és kommunális szektor igen jelentős kibocsátás-csökkentési potenciállal rendelkezik, tekintettel arra, hogy az eddigi és jelenlegi kibocsátás-csökkentést célzó intézkedések a lakossági szektort alig érintették, továbbá azért, mert a teljes kibocsátás közel harmadáért ez a szektor a felelős.

A stratégia végrehajtása során figyelembe vettük a kibocsátás-csökkentésnek a NÉS-ben meghatározott leglényegesebb prioritásait:

- az energiahatékonyság elősegítése a lakossági és közületi szektorban,
- hatásfoknövelés, kapcsolt energiatermelés növelése,
- a megújuló energiaforrások felhasználásának elősegítése,
- ipari termelés közvetlen tüzelőanyag-igénye és máshol megtermelt hő fogyasztása,
- ipari szektor elsősorban gyártástechnológiai célú villamos energia fogyasztása,
- közlekedés energiaigényének csökkentése,
- a szénmegkötés elősegítése erdőtelepítéssel és az erdők természetességének fokozásával.

A program a kibocsátások mérséklésére irányuló tevékenységeket alapvetően költség-hatékonyságuk sorrendjének figyelembevételével hajtja végre, amely elvnek az alkalmazása biztosítja, hogy adott költségen a legnagyobb mértékű kibocsátás-csökkentést érhesse el.

A következőkben az üvegházhatást okozó gázkibocsátások csökkentésének 2009–2010 közötti intézkedéseit vesszük számba az energetika, a közlekedés, a mezőgazdaság, valamint a hulladék- és szennyvízkezelés terén.

I/1. Energetika

Az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, az éghajlatváltozás kockázatának csökkentésében az energiaszektor döntő szerepet játszik, hiszen az üvegházhatású gázok kibocsátásának mintegy 45–50%-a ezen ágazathoz köthető.

Csökkenteni kell tehát a fosszilis energiahordozók felhasználását, az ellátásbiztonság szempontjait szem előtt tartva pedig energiaforrás-struktúraváltást kell elérni a hazai energetikai iparban. Ökológiai terhelésünk mérséklését csak a teljes társadalmi energiafelhasználás csökkentésével lehet elérni. Ezen célok eléréséhez jelentős mértékű energiatakarékossági mozgalmat kell indítani, ösztönözni kell mind a lakosságot, mind az intézményi energiafelhasználást a megtakarítás irányába a fogyasztói magatartás befolyásolásán keresztül.

Az államnak elő kell segíteni, és ösztönözni kell az energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások terjedését és alkalmazását.

A fosszilis tüzelőanyagot használó energiaszektor kibocsátásai az alábbi módon csökkenthetők:

- energiahatékonyság növelése (fajlagos energiafelhasználás-csökkentés);
- energiatakarékosság növelése (energiafogyasztás csökkentés);
- energiahatékonyság és energiatakarékosság növelését lehetővé tevő műszaki feltételek biztosítása;
- megújuló energia térnyerése;
- energiaforrás-váltás, azaz az alacsony fajlagos kibocsátású energiaforrások fokozottabb alkalmazása.

Az intézkedések végrehajtására közép és hosszú távú programok szükségesek. Az EU stratégiákkal és jogszabályokkal ösztönzi az energiahatékonyságot és energiatakarékosságot a tagállamaiban. A 2008 decemberében véglegesített uniós klíma- és energiacsomag a következő kötelezően végrehajtandó célokat (ún. 3x20-as célok) adja meg 1990-hez képest, 2020-ra: 20%-os ÜHG kibocsátás-csökkentés, 20%-os energiafelhasználás-csökkentés és a megújuló energiaforrásokból származó energia arányának 20%—os növelése. ezeket a célokat az EU a nemzetközi klímatárgyalások sikerétől függetlenül, önálló vállalásként kívánja megvalósítani; a klímatárgyalások eredményessége esetén az ÜHG kibocsátás-csökkentés célszáma 20-ról 30%-ra nőhet. Hazánkban az energetikára vonatkozó közösségi célok eléréséhez már rendelkezésre áll az energiapolitika keretdokumentuma a Magyarország Energia Politikája 2008–2020-ig stratégia, valamint rész-stratégiák, mint a Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv 2008–2016-ig, illetve Magyarország Megújuló Energiaforrás felhasználás növelésének stratégiája 2008–2020-ig.

I. A NÉS-ben meghatározott energiahatékonyság, energiatakarékosság, hatásfok növelése érdekében:

1. Iparosított technológiával épült lakóépületek energia-megtakarítást eredményező korszerűsítésének, felújításának támogatása. (ZBR Panel alprogram)

Forrás	az éves központi költségvetés KvVM fejezete az éves központi költségvetés ÖM fejezete Kiotói kvóta értékesítéséből befolyt összeg
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter önkormányzati miniszter
Indikátor	pályázatban meghatározott

2. A távhővel ellátott lakóépületek lakásonkénti hőfogyasztásának szabályozására és mérésére alkalmas eszközök beszerelésének támogatása. (Öko program)

Forrás	az éves központi költségvetés ÖM fejezete
Felelős	önkormányzati miniszter
Indikátor	pályázatban meghatározott

3. Költségvetési szervek, alapítványok és egyházak által fenntartott intézményi épületek valamint üzemi és irodaépületek épületenergetikai energiatakarékossági célú projektek támogatása.

Forrás	Harmadik feles finanszírozás (KEOP – 5.2.0) Épületenergetikai fejlesztések (KEOP – 5.3.0)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter közlekedési, hírközlési és energetikai miniszter
Indikátor	Energiahatékonyság növelés révén megtakarított energia évente (PJ/év) A megtakarítás aránya a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

4. A távhőtermelés és –szolgáltatás primeroldali infrastruktúrájának energetikai korszerűsítésének támogatása.

Forrás	Távhő-szektor energetikai korszerűsítése (KEOP – 5.4.0)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter közlekedési, hírközlési és energetikai miniszter
Indikátor	Energiahatékonyság növelés révén megtakarított energia évente (PJ/év) A megtakarítás aránya a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

5. Az egészségügyi ellátó intézmények fejlesztése az energiahatékonyság, energiatakarékosság figyelembevételével.	
Forrás	Regionális járóbeteg-szakellátó intézmények fejlesztése (TIOP 2.1.1.) Sürgősségi ellátás fejlesztése (TIOP 2.2.2/II.) A regionális vérellátó központok fejlesztése (TIOP 2.2.3.) Struktúraváltoztatást támogató infrastruktúrafejlesztés a fekvőbeteg-szakellátásban II. (TIOP 2.2.4/II.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter egészségügyi miniszter
Indikátor	Beépített nettó alapterület (m^2) Fejlesztéssel érintett (új/korszerűsített/fejlesztett) sürgősségi osztályok száma (db) Fejlesztett ingatlan száma (db) Energiatakarékos megoldásokat alkalmazó intézmények száma (db) Felújított m^2 (%)

II. A NÉS-ben meghatározott megújuló energiaforrás felhasználásának növelése érdekében:	
1. A helyi energiaigényt helyi, megújuló energiaforrásokból kielégítő beruházások megvalósulásának ösztönzése.	
Forrás	Helyi energia igény kielégítése (KEOP 4.2.0)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Megújuló energiaforrás felhasználás (PJ/év) Részarány a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

2. Megújuló energiák használatának regionális támogatása.	
Forrás	Megújuló energia-hordozó felhasználás növelése (KMOP – 3.3.3.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter
Indikátor	Megújuló energiaforráson alapuló beruházások száma (db) Megújuló energiahordozó bázisú villamosenergia-termelés növekedése (GWh/év) Megújuló energiahordozó felhasználás növekedése (GJ/év) Létesített energiatermelő berendezés beépített teljesítménye (db) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (t/év)

3. A megújuló energia alapú térségfejlesztés érdekében a helyben rendelkezésre álló megújuló energiaforrásokon alapuló hő és/vagy villamosenergia-termelés ösztönzése.	
Forrás	Megújuló energia alapú térség-fejlesztés (KEOP 4.3.0)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Megújuló energiaforrás felhasználás (PJ/év) Részarány a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

4. Megújuló alapon történő villamosenergia-termelés, és kapcsolt hő-és villamosenergia-termelés támogatása.	
Forrás	Megújuló alapon történő villamosenergia-termelés, és kapcsolt hő-és villamosenergia-termelés (KEOP 4.4.0)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter
Indikátor	Megújuló energiaforrás felhasználás (PJ/év) Részarány a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

5. Nagy (80 kt/év feletti) és közepes (30 kt/év – 50 kt/év) kapacitású bioetanol üzemek létesítésének támogatása.	
Forrás	Nagy és közepes kapacitású bioetanol üzemek létesítésének támogatása (KEOP 4.6.0)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Megújuló energiaforrás felhasználás (PJ/év) Részarány a hazai energiafelhasználásban (%) Üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkenés (kt/év)

6. A kiskapacitású (max. 10 kt/év végtermék), termelői tulajdonú bioetanol üzemek létesítésének támogatása.	
Forrás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.) A mezőgazdasági termékek értéknövelése (ÚMVP 123.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

7. Biogáz-létesítmények létrehozásának támogatása.	
Forrás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

8. Szilárd biomassza megtermelésének, előállításának és hasznosításának elterjesztése.	
Forrás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.) A mezőgazdasági termékek értéknövelése (ÚMVP 123.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

III. A NÉS-ben meghatározott energetikai célok elérésének elősegítése érdekében:

1. Megújuló erőforrások (elsősorban nap-, szél- és vízenergia) előrejelzése, valamint a meglévők pontosítása	
Forrás	Szélenergia becslésére vonatkozó pályázat beadva a Nemzeti Technológiai Program „Élhető fenntartható környezet" (A4) témakörében (elfogadás esetén 2010-ben indulhat be)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter, Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke
Mérőszám	Javuló beválású nagyfelbontású rövidtávú (szél)előrejelzések

2. Egy 2011-től induló kedvezményes hitelrendszer kidolgozásának megkezdése, finanszírozási lehetőségek felmérése az energia-takarékosság, energia-hatékonyságnövelés és a megújuló energiát hasznosító technikák alkalmazásának elősegítésére a kkv, intézményi és lakossági szektorban.	
Forrás	---(szabályozás)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter, pénzügyminiszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A hitelmechanizmus /hitelrendszer terveinek elkészülte.

3. Klímatörvény tervezése.	
Forrás	---(szabályozás)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Klímatörvény terveinek elkészülte.

I/2. Közlekedés

Az üvegházhatású gázkibocsátás egyik meghatározó szektora a közlekedés. A szállítási teljesítmények folyamatos emelkedésére visszavezethető szennyezőanyag kibocsátás növekedését nem kompenzálja a gépjárművek technológiai fejlődése, hazánkban a legjobban szennyező közúti közlekedési alágazatban a szennyezőanyag kibocsátás – ezen belül az üvegházhatású gázkibocsátás – stagnál. A műszaki fejlesztések mellett, ezért szükség van olyan intézkedésekre, amelyek segítségével kibocsátás csökkenés érhető el a szektorban.

Az intézkedések a következő csoportokba sorolhatók:

- jogi – jogalkotási
- gazdasági
- a műszaki technológiai és
- infrastrukturális eszközök.

A közlekedésfejlesztés alapelveit és fejlesztési célkitűzéseit a Magyar Közlekedéspolitika 2003–2015 tartalmazza. Elvei és stratégiai célkitűzései képezik a terület alapvető fejlesztési irányait.

A közlekedés területén végrehajtandó, az üvegház hatású gázkibocsátás csökkentését szolgáló intézkedéseket az Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2008–2020 [EKFS] mentén kell meghatározni, mivel erre épülnek a hazai közlekedésfejlesztési intézkedések. Az EKFS értelmében a fenntartható gazdasági fejlődésnek meghatározó eleme a környezetkímélő és költséghatékony személy- és áruszállítás környezettudatos szervezése, az általános környezetterhelés, az externáliák növekedési mértékének csökkentése.

A közlekedésfejlesztési célok körébe tartoznak, azonban külön stratégia is szabályozza a logisztikai fejlesztéseket. A Magyar Intermodális Logisztikai Fejlesztési Koncepció célja olyan szállítási logisztikai rendszer kialakítása Magyarországon, amely az ország kedvező geopolitikai helyzetére képes az elosztó és gyűjtőfunkciók hatékony és egyúttal környezetkímélő, a vasúti és vízi árutovábbítást preferáló ellátására, ezzel hatékonyan hozzájárulva az üvegház hatású gázkibocsátás csökkentéséhez.

Különösen jelentős szerepet kap a városi közlekedés, a személygépjármű használat csökkentése, a tömegközlekedési rendszerek versenyképességének javítása, a környezetkímélő közlekedési rendszerek fejlesztése, mint a Városi Közlekedéspolitikai Koncepció Téziseinek fő irányvonalai.

I. A NÉS-ben meghatározott kombinált áruszállítás, intermodális logisztikai központok fejlesztése érdekében:

1. Logisztikai központok és szolgáltatások fejlesztése a Magyarországon áthaladó nemzetközi áruáramlatok magas hozzáadott érték tartalmú szolgáltatásokkal történő kiszolgálása érdekében, főként a környezetvédelmi szempontból kiemelt szerepet játszó az ún. intermodális (szállítási módokat összekapcsoló) logisztikai központok fejlesztésével.	
Forrás	Logisztikai Központok és szolgáltatások fejlesztése (GOP 3.2.1.) Logisztikai központok és szolgáltatások fejlesztése (KMOP 1.4.2.)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A projekt befejezési évét közvetlenül követő 3 üzleti év összes intermodális átterelése (tonna)

2. Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, a közlekedési módok közötti váltás elősegítése, valamint a logisztikai központok fő közlekedési hálózatba (közút, vasút, légi és vízi közlekedés) való jobb bekapcsolása érdekében, a szállítás környezetbarát közlekedési módokra történő átterelése feltételeinek biztosítása.	
Forrás	Közlekedési módok összekapcsolása (KÖZOP 4.1.) Közösségi közlekedés infrastrukturális fejlesztése (NyDOP 3.2.1/B)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter, nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Támogatott multimodális központok száma (db) Fejlesztett kikötők száma (db) Épített útcsatlakozások hossza (km) Felújított útcsatlakozások hossza (km) Épített összekötő/csatlakozó vasúti pálya hossza (km) Felújított összekötő/csatlakozó vasúti pálya hossza (km)

3. A gördülő országúti kombinált árufuvarozás (Ro-La, Ro-Lo) támogatása.	
Forrás	központi költségvetés (KHEM fejezet)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter
Indikátor	A Ro-La / Ro-Lo forgalomban elszállított közúti járművek száma [j/év]

II. A NÉS-ben meghatározott közlekedési hálózat fejlesztése érdekében:	
1. Kerékpárutak fejlesztése	
Forrás	központi költségvetés Kerékpárforgalmi-hálózat fejlesztése forgalmas útszakaszok mentén (NyDOP 4.3.1/B) Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése (KDOP 4.2.2.) A hivatásforgalmú kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása (DDOP 5.1.1.) Regionális kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése (KMOP 2.1.2.) Regionális hivatásforgalmú kerékpárforgalmi hálózat kialakítása (ÉAOP 3.1.3.) Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése (DAOP 3.1.2.)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter helyi önkormányzatok
Indikátor	Megépített kerékpárutak hossza (km)

2. Közösségi közlekedés fejlesztése.	
Forrás	Közösségi közlekedés fejlesztése (KDOP 4.2.3.) A közösségi közlekedés színvonalának javítása (DDOP 5.1.2.) Közösségi közlekedés infrastrukturális fejlesztése (ÉMOP 5.1.2.) Közösségi közlekedés fejlesztése (KMOP 2.3.1.) Közösségi közlekedés infrastrukturális fejlesztése (ÉAOP 3.1.4.) Közösségi közlekedés fejlesztése (DAOP 3.2.1.) Térségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése (NyDOP 4.3.1.) Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése (KözOP 5.5.)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A közösségi közlekedés fejlesztésével közvetlenül érintett utas szám (fő) Közösségi közlekedést igénybevevők száma (növekedés, vagy szinten tartás) Támogatásból felújított /épített autóbusz pályaudvar-ok száma (db) Támogatásból létrehozott utasinformációs/forgalomirányítási rendszerek száma (db) Létrehozott P+R parkolók száma (db) Létrehozott B+R parkolók száma (db) A P+R parkolókat igénybe vevők száma (%) A Dunai közösségi közlekedést igénybe vevők számának Növekedése (%)

3. A közúti elérhetőség javítása.	
Forrás	Közúti elérhetőség javítása (ÉMOP 5.1.1.) Közúti elérhetőség javítása (KMOP 2.1.1.) Az ország és a régióközpontok nemzetközi közúti elérhetőségének javítása (KözOP 1.5.) Térségi elérhetőség javítása (KözOP 3.5.)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Régióközpontok eléréséhez szükséges max. idő (min) Gyorsforgalmi út eléréshez szükséges átlagos idő (min)

4. Parkolók és csomópontok fejlesztése.	
Forrás	Közösségi közlekedés fejlesztése (KMOP 2.3.1./C)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	P+R parkolót igénybe vevők száma (db)

5. A dunai közlekedés fejlesztése.	
Forrás	Közösségi közlekedés fejlesztése (KMOP 2.3.1./D)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A Dunai közösségi közlekedést igénybe vevők számának növekedése (%)

III. A NÉS-ben meghatározott közlekedés területén kitűzött célok elérésének elősegítése érdekében:

1. ECODRIVING program képzési feltételeinek megteremtése.	
Forrás	--- (szabályozás)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A képzési feltételek elkészülte.

2. A jelenlegi személygépkocsi gépjárműadóztatási rendszer (vagyoni típusú adóztatás) CO_2 alapú rendszerré történő esetleges átalakítása esetén bekövetkező hatások vizsgálata.	
Forrás	--- (szabályozás)
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter pénzügyminiszter
Indikátor	Vizsgálati jelentés megléte.

I/3. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás

Mezőgazdaság

A természetes felszínborítottság növelése egyszerre szolgálja a szén-dioxid elnyelését, a kedvezőbb mikroklíma kialakulását és az ökológiai szolgáltatások növekedését, amely nem csak a klímaváltozás hatásai ellen nyújt segítséget, de a természeti erőforrások védelmét is szolgálja.

A külterületek belterületbe vonásának, és beépítésének szabályozásával elő kell segíteni a zöldfelületek csökkenésének megállítását.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek növelését az erdőtelepítések ütemének fenntartásával kell biztosítani. Ennek során különös figyelmet kell fordítani a természet-közeli erdőgazdálkodás szempontjainak érvényesítésére, illetve előnyben kell részesíteni az őshonos fajok alkalmazását. A területhasználatot újra kell szabályozni a klímavédelmi szempontok figyelembevételével.

Magyarország jelenlegi erdősültsége az ország területéhez képest 20,3%. A Nemzeti Erdőtelepítési Program megvalósulásával Magyarország erdőterülete a következő 35–50 évben várhatóan 686 ezer hektárral fog gyarapodni, mely hatására az országos erdősültség 27,4%-ra nő.

A magyarországi erdők évente 14–15 millió tonna szén-dioxidot kötnek meg, mely erdőfelület jelzett növelésével további 4–5 millió tonna szén-dioxid megkötése érhető el. Ez jelentős mennyiség, tekintettel arra, hogy az ország évente kb. 80 millió tonna szén-dioxidot termel. Az erdők a teljes kibocsátásnak majdnem 6%-át, az összes szén-dioxidnak pedig majdnem 8%-át elnyelik.

Az erdőtelepítések következtében 2025-ig várhatóan 270–360 ezer hektárral növekszik a magyar erdők összterülete. Ennek során, a termőhelynek megfelelő, őshonos fák telepítése esetén 2025-re 25–33 millió tonna szén-dioxid megkötés lesz elérhető, a gyorsan növő fafajok (akác, nyár, fenyők) ültetésével megvalósított ültetvények esetén pedig 47–58 millió tonna.

I. A NÉS-ben meghatározott mezőgazdasági termelés modernizációja és a természetkímélő gazdálkodás megvalósítása érdekében:

1. A mezőgazdasági termelés modernizációja, és az állattenyésztés hatékonyságának és versenyképességének fejlesztése az energiatakarékos technológiák a megújuló energiaforrások alkalmazásának elterjesztésével.

Forrás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

2. Korszerű, a mezőgazdasági termékeket feldolgozó technológiák és bio-üzemanyag üzemek létesítésének támogatása.

Forrás	A mezőgazdasági termékek értéknövelése (ÚMVP 123.) A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

II. A NÉS-ben meghatározott erdőállomány és az erdők természetességének növelése érdekében:

1. Az ország erdővel borított területének növelése. A mezőgazdasági területek alternatív hasznosításának lehetővé tételével a mezőgazdaság újrastrukturálásának a támogatása. (Nemzeti Erdőtelepítési Program)

Forrás	A mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 221.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

2. Az ország erdővel fedettségének növelése, az erdők természet- és környezetvédelmi, szociális, közjóléti és gazdasági szerepének fokozása, a foglalkoztatottság javítása a vidéki területeken és nagy biodiverzitású természetes erdők kialakítása a termőhelynek megfelelő őshonos fafajok arányának jelentős növelésével. (Nemzeti Erdőtelepítési Program)

Forrás	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 223.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

3. Az erdőfelújítások és tisztán nemzeti forrásból megkezdett erdőtelepítések támogatásának végrehajtása. (Nemzeti Erdőprogram)

Forrás	Minden nemzeti és uniós erdészeti támogatási jogcím
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	–

III. A NÉS-ben meghatározott erdészeti rendszerek fejlesztése, a nem védelmi rendeltetésű erdőkben a fenntartható erdőgazdálkodás, és valamennyi erdőben a fenntartható védelmi, közjóléti szolgáltatás biztosítása érdekében:

1. Az erdészeti célra használt géppark fejlesztése és korszerűsítése, valamint a fiatal erdőállományok gazdasági értékének növelése állománynövelési munkák elvégzésével.

Forrás	Az erdők gazdasági értékének növelése (ÚMVP 122.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

2. Az erdők természetességének javítása, biológiai sokféleségének növelése, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint erdei közjóléti létesítmények kialakítása.

Forrás	Erdőterületeket érintő, nem termelő beruházások (ÚMVP 227.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

3. Természetközeli erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásával az erdők jó környezeti állapotának fenntartása és javítása.	
Forrás	Erdő-környezetvédelmi kifizetések (ÚMVP 225.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

4. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése az abiotikus károk megelőzése és megakadályozása, az erdőgazdálkodással kapcsolatos kockázatok csökkentése, az erdők ökológiai és jóléti funkcióit veszélyeztető károk megelőzése és megakadályozása érdekében.	
Forrás	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (ÚMVP 226.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

I/4. Hulladék és szennyvíz

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának hatékony csökkentése

Magyarországon a hulladékgazdálkodásból, valamint a szennyvízkezelésből származik a teljes üvegházhatású gázkibocsátás 6–7 százaléka. A kibocsátást az elszállított és lerakott települési (és ipari) hulladék anaerob bomlási folyamatából származó, illetve a szennyvízkezelés során képződő metán teszi ki. Ez a hulladékgazdálkodásban és szennyvíztisztításban megvalósítható legközvetlenebb beavatkozási pont, ahol hatékonyan lehet csökkenteni az éghajlatra gyakorolt terhelő hatásokat. A metán megfelelő kezelésével nemcsak a környezetbe jutás megakadályozása érhető el, hanem a hasznosításával jelentős mennyiségű fosszilis energiaforrás felhasználás váltható ki.

A helyzet várhatóan javul, hiszen az európai uniós jogszabályokkal összhangban 2009-ig körülbelül 130 hulladéklerakót kell bezárni és a tervezett intézkedéseknek megfelelően a tovább működő létesítményeknél is számottevően csökken a lerakókba kerülő szerves anyag mennyisége. A bezárt vagy bezárásra kerülő lerakók nagyobb hányadára készültek már rekultivációs tervek, mely által lehetőség nyílik a bezárt hulladéklerakóknál a képződő üvegházhatású gázok összegyűjtésére. Az összegyűjtött gáz elfáklyázásával vagy energetikai hasznosításával elkerülhető a metán légkörbe kerülése, a depógáz üzemanyagként vagy fűtőanyagként történő felhasználásával megvalósulhat az alternatív energiaforrásként történő hasznosítás. A lerakógáz hasznosítása jól működik piaci alapon, azonban célszerű támogatásokat biztosítani a területen érintett vállalkozásoknak, elsősorban kamattámogatás vagy visszatérítendő támogatás formájában.

Ugyanígy használható alternatív energiaforrásként a szennyvízkezelés során keletkező szennyvíziszapból kinyerhető metán is. Erre gazdaságossági szempontok miatt elsősorban a nagyobb városok, illetve az 50 ezer lakos-egyenértéknél nagyobb (szennyvíz-) agglomerációk szennyvíztisztítói, valamint a szennyvíziszap agglomerációk (nem azonosak a szennyvíz agglomerációkkal) térségi iszaphasznosító művei a leginkább alkalmasak. A szennyvíziszapból kinyerhető metán nemcsak kapcsolt energiaként gázmotorokkal előállított villamosenergia formájában hasznosítható, hanem a telepek önfenntartásán felül megmaradó biogáz az előírásoknak megfelelő minőségűre történő tisztításával közvetlenül a gázhálózatba betáplálható. Ez a törekvés kiemelt fontosságot kap mind az EU, mind pedig a hazai megújuló energia hasznosítás terén. Az elmondottakra jó gyakorlati példa az, az Észak-Budapesti Szennyvíztisztító Telepen a közelmúltban befejezett beruházás, melynek eredményeként a telep energiaellátását a szennyvíztisztítás folyamatából kikerülő iszapból kinyert biogázból biztosítják gázmotorokon keresztül. A termelt mennyiség jelenleg csak a telep energia szükségletét fedezi, azonban a későbbiekben a fölösleg gazdaságos hasznosítására kell törekedni.

Magas energiaigényű termékek újrahasználata, a hulladékok hasznosítása

A hulladékok hasznosítása és az újrahasználat fontos eszköze az éghajlat-politikának, mert ezáltal jelentős mennyiségű energia takarítható meg, illetve ez az egyik módja a technológiai eredetű kibocsátások csökkentésének. A hulladék lényegében elpazarolt anyag és energia. A hulladékszegény termékek előnyben részesítése, a hulladékok újrahasznosítása tehát az energiatakarékosság révén közvetetten hozzájárul a klímaváltozás lassításához.

Nemcsak a hulladékszegény technológiák elterjesztése a cél a termelői körben, hanem komoly szerep jut a széles körű tájékoztatásnak és a hatékony szemléletformálásnak a fogyasztók oldalán.

A KEOP-ban és ROP-okban támogatott intézkedések tartalmazzák a hulladékgazdálkodás fejlesztése során a szelektív hulladékgyűjtő rendszerek kiépítését, a települési hulladékból a hasznosítható anyagok minél nagyobb mértékű

elkülönített kezelését. Ezek mellett biztosítani szükséges további intézkedéseket az újrahasználatot segítő eszközök (infrastruktúra, szemléletformálás, mintaprojektek, oktatási programok) rendszerszerű megvalósítására.
Különösen az energiát jelentős mennyiségben használó ágazatokban kell az éghajlat-politika prioritásává tenni, hogy az anyagok újrahasznosítása még elterjedtebb gyakorlattá váljon.

I. A NÉS-ben meghatározott települési szilárd hulladék kezelése érdekében:	
1. Hulladék begyűjtési és hulladékkezelési kapacitások létesítése a prioritási sorrend (újrahasználat, újrahasznosítás, lerakás, égetés) figyelembevételével.	
Forrás	Települési szilárd hulladékgazdálkodási rendszerek (KEOP 1.1.1.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Anyagában hasznosított hulladék mennyisége (kg/fő/év) Energetikailag hasznosított nagy fűtőértékű frakció (kg/fő/év) Energetikailag hasznosított vegyesen gyűjtött kg/fő/év) Lerakott (kg/fő/év)
2. Települési szilárd hulladéklerakók rekultivációja.	
Forrás	A települési szilárd hulladéklerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése (KEOP 2.3.0.) Települési szilárd hulladéklerakók kármentesítése KEOP 2.4.0/B) Helyi és kistérségi szintű rekultivációs programok elvégzése (NyDOP 4.1.1/C) Települési szilárd hulladéklerakók, dögkutak, földmedrű települési folyékony hulladék fogadóhelyek rekultivációja (KDOP 4.1.1/B) Települési szilárd és folyékony hulladéklerakók rekultivációja (ÉAOP 5.1.2/C1) Települési hulladéklerakók (DAOP 5.2.1/E) Települési hulladéklerakók rekultivációja (KMOP 3.3.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Rekultivált hulladéklerakók száma (db) Kármentesítés alá bevont rekultivált települési szilárd hulladéklerakók száma (db)

II. A NÉS-ben meghatározott szennyvíz-kezelési cél elérése érdekében:	
1. Szennyvíz elvezetése és tisztítása szennyvíztisztító telep létesítésével, bővítésével, korszerűsítésével, csatornahálózat építésével, bővítésével, szennyvíziszap kezelő létesítmények építésével, egyedi szennyvíz elhelyezéssel.	
Forrás	Szennyvíz-elvezetés és tisztítás (KEOP 1.2.0.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A KEOP műveletek eredményeként a szennyvízcsatornával ellátott lakások arányának növekedése (%) A KEOP műveletek eredményeként a közcsatornán elvezetett szennyvíz legalább biológiailag tisztított hányada (%) A támogatott projektek keretében EU-s kritériumoknak megfelelő szennyvízkezeléssel ellátott lakosok száma (fő)

2. Kistelepülések (2000 LE alatti) szennyvízkezelésének fejlesztése.	
Forrás	Szennyvízelvezetés és –kezelés fejlesztése (KDOP 4.1.1/A) Kistelepülések szennyvízkezelése (NyDOP 4.1.1/A) A kistelepülések szennyvízkezelésének fejlesztése (az LHH–33 kistérségekben is) (DDOP 5.1.4.) 2000 LE alatti települések szennyvízkezelése (ÉAOP 5.1.2/B) 2000 LE alatti települések szennyvízkezelése (KMOP 3.3.1./A) 2000 LE alatti települések szennyvízkezelése LHH kistérségekben (ÉMOP 3.2.1/A)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Közüzemi szennyvízcsatornára kötött háztartások száma (db) Létrehozott természet-közeli szennyvíztisztító telepek száma (db) Létrehozott hagyományos technológián (eleveniszapos, biofilmes) alapuló szennyvíztisztító telepek száma (db) Egyedi szennyvíz-elhelyezési létesítmények száma (db) Szennyvízberuházások száma (db) Megvalósított szennyvízkezelési rendszer (db) Kiépített szennyvízcsatorna-hálózat hossza (m)

3. Helyi és térségi folyékony hulladéklerakók rekultivációja	
Forrás	Települési szilárd és folyékony hulladéklerakók rekultivációja (ÉAOP 5.1.2/C1) Települési szilárd hulladéklerakók, dögkutak, földmedrű települési folyékony hulladék fogadóhelyek rekultivációja (KDOP 4.1.1/B) Helyi és kistérségi rekultivációs programok elvégzése (NyDOP 4.1.1/C)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Rekultivált hulladéklerakók száma (folyékony hulladék fogadó helyek) (db)

III. A NÉS-ben meghatározott állati hulladéktemetők, dögkutak kezelése érdekében:	

1. Állati hulladéktemetők, dögkutak rekultivációja	
Forrás	Állati hulladéktemetők, dögkutak rekultivációja (ÉAOP 5.1.2/C2) Települési szilárd hulladéklerakók, dögkutak, földmedrű települési folyékony hulladék fogadóhelyek rekultivációja (KDOP 4.1.1/B) Helyi és kistérségi rekultivációs programok elvégzése (NyDOP 4.1.1/C)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Rekultivált hulladéklerakók száma (állati hulladéktemetők, dögkutak) (db)

IV. A NÉP-ben meghatározott hulladék és szennyvíz célok elérésének elősegítése érdekében:	

1. A környezet terhelésének csökkenéséhez, megszüntetéséhez hozzájáruló technológiák bevezetésének támogatása.	
Forrás	Környezetközpontú technológiafejlesztés (GOP 2.1.4.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Egységnyi outputhoz felhasznált anyag- és energia megtakarításának értéke (m Ft)

II. Alkalmazkodás

A klímavédelemben az alkalmazkodás – tudományos nevén adaptáció – az éghajlatváltozással összefüggő hatások és károk mérséklését és a klímaváltozás iránti érzékenység csökkentésére tett erőfeszítéseket jelenti. Az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás az élet minden területét, illetve a társadalom minden rétegét érinti.

Az adaptáció elkerülhetetlen, mivel az üvegházhatású gázok korábbi kibocsátásaiból adódó következmények már jelenleg is éreztetik, illetve a jövőben még inkább éreztetni fogják a hatásukat (gyakoribb szélsőséges időjárási események, növekvő átlag hőmérséklet, UV sugárzás erősödése, növekvő légszennyezettség, hosszabb pollenszezon, növekvő pollenkoncentráció, vektorok, ivóvíz, élelmiszerek által terjesztett betegségek gyakoribbá válása stb.).

Az alkalmazkodásnak számos fajtája ismert, létezik előzetes vagy utólagos, tervezett vagy spontán, hosszú távú vagy rövid távú, helyi vagy regionális, passzív vagy aktív adaptáció. Továbbá az alkalmazkodó szereplő szerint magánszektor vagy közszektor által megvalósított, illetve a társadalom valamint az ökoszisztémák adaptációja.

Az éghajlatváltozás kapcsán minden környezeti feltétel változik, amelyhez az egész társadalomnak alkalmazkodnia kell. Ennek során strukturális változásokat kell végrehajtani a termelés és fogyasztás és az infrastruktúrák átalakítása körében. Ilyenek lehetnek: a vízkészletek; vizes területek, az ökoszisztémák; a biológiai sokféleség, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és a halászat; az energia és közlekedés; a turizmus és a pihenés; és az emberi egészség.

Az emberi közösségek és a természetes ökoszisztémák eddig is ösztönösen törekedtek a megváltozott időjárási viszonyokhoz történő alkalmazkodásra. A Nemzeti Éghajlatváltozás Program célja, hogy a meglévő adaptációs válaszlépéseket egy mederbe terelje a tudatos, tervezett és a kibocsátás-csökkentés céljait támogató adaptációs intézkedésekkel, valamint, hogy egy következetes és körültekintő, a regionális és helyi szempontokat egyaránt figyelembe vevő rendszert hozzon létre.

Fontos, hogy a klímaváltozás elleni küzdelemben az alkalmazkodás és az éghajlatváltozás csökkentésére irányuló intézkedések egymás hatását segítsék, támogassák, ne pedig rontsák, ugyanis az adaptációs eszközök és a mitigációs lehetőségek között szoros szinergikus hatás léphet fel, melyek lehetnek negatív és pozitív hatásúak is.

Elsődlegesen tehát olyan adaptációs lehetőségeket kell előmozdítani, melyek egyrészt csökkentik az éghajlatváltozás káros hatásait (hozzájárulnak a mitigáció céljaihoz), másrészt egyéb szociális, környezeti és gazdasági előnyökkel, többlethaszonnal járnak.

Az alkalmazkodás akkor lesz teljes körű, ha az alkalmazkodás szempontjait minden fejlesztésnél, beruházásnál figyelembe veszik mind országos, mind regionális, mind pedig helyi szinten.

II/1. Természetes élővilág, természet- és tájvédelem

A természetes élővilág önfenntartó, önszabályozó képességéből adódóan, magára hagyva is képes alkalmazkodni a változó környezethez (autonóm adaptáció), azonban az alkalmazkodás folyamatát külső beavatkozásokkal is lehet segíteni (tervezett adaptáció). A stratégia által megfogalmazott cselekvések fő célja az, hogy az élővilág saját alkalmazkodóképességét fenntartsák, és lehetőség szerint növeljék. Az éghajlatváltozás káros hatásainak a mérséklésére elsősorban az élőhelyek éghajlatváltozással szembeni alkalmazkodóképességének javításán keresztül van lehetőség.

Az élővilág alkalmazkodóképességét alapvetően az élőhely természeti állapota határozza meg. Minél természetesebb és változatosabb az élő rendszer, annak fajösszetétele, vízellátottsága, annál ellenállóbb az élővilág, annál nagyobb adaptációs kézséggel rendelkezik. De hasonlóan fontos az élőhelyek közvetlen környezetének, azaz a különböző élőhelyek általa alkotott ún. „élőhely-mozaik" természetessége, termőhelyi és élőhelyi változatossága, gazdagsága, illetve a tágabb kultúrtáj átjárhatósága az élőhelyek fajai számára, ezért fontos az élőhelyek közötti természetes kapcsolat fenntartása, illetve helyreállítása.

Az élővilág és a kultúrtáj együttese alkotja azt a tájat, amely magába foglalja a természetes és természetszerű élőhelyeket, mezőgazdasági, erdőgazdálkodási tájakat, továbbá az emberi kultúra jellegzetességeit, mint az épületeteket, építményeket, műszaki létesítményeket, településeket, utakat, vonalas létesítményeket és ezek rendszerét. Ahhoz, hogy előremutató, klímajavító területi megoldások és programok születhessenek, elengedhetetlen a táj, a tájszerkezet (művelési ágak és egyéb tájalkotó elemek arányának) átfogó értékelése és a szükséges tájátalakítások megtétele. A táj „zöldesítése" lehet az átfogó cél, amibe beletartozik az élőhelyek védelme, a zöldterületek fejlesztése, újak kialakítása, a települések zöldterületeinek fejlesztése, a beépítésre szánt területek kialakításának mérséklése, a zöldfelületek minőségének megállapítása és minőség szerinti védelme, fejlesztése.

I. A NÉS-ben meghatározott helyben történő adaptáció elősegítése, a meglévő biológiai sokféleség megőrzése céljának érdekében:	
1. A védett gyűjteményes növény- és történeti kertek megőrzésének és helyreállításának, valamint a veszélyeztetett növényfajok ex situ megőrzésének támogatása.	
Forrás	Gyűjteményes növénykertek, védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása (KEOP 3.1.3) Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek fejlesztése, megőrzése (KMOP 3.2.1./B)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Élőhely helyreállításával, fejlesztésével érintett területek nagysága (ha)
2. Élőhely-megőrző mező- és erdőgazdálkodás infrastrukturális fejlesztése.	
Forrás	Élőhely-megőrző mező-és erdő-gazdálkodás infrastrukturális fejlesztése (KEOP 3.2.1) Élőhely-megőrző mező-és erdő-gazdálkodás infrastrukturális alapjainak megteremtése (KMOP 3.2.2)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A természetközeli erdő- és mezőgazdálkodás feltételeit kielégítő területek nagysága (ha)
3. A klímaváltozás következtében terjedő inváziós fajok visszaszorítása.	
Forrás	Élőhelyvédelem, -helyreállítás, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése (KEOP 3.1.2.) Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása (KEOP 3.1.3.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Élőhely helyreállításával, fejlesztésével érintett területek nagysága (ha)
4. Vizes élőhelyek rekonstrukciója.	
Forrás	Élőhelyek és élettelen természeti értékek megőrzését, helyreállítását szolgáló beruházások (KEOP 3.2.1/A) Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek fejlesztése, megőrzése (KEOP 3.2.1/B) Élőhelyek és élettelen természeti értékek megőrzését, helyreállítását szolgáló beruházások (KMOP 3.2.1./A) Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek fejlesztése, megőrzése (KMOP 3.2.1./B)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Élőhelyek és élettelen természeti értékek megőrzését, helyreállítását szolgáló beruházások száma (db) Élőhely-rekonstrukcióval érintett terület nagysága (ha)
5. Ex lege szikes tavak, ex lege lápok helyreállítása a Wetlands International, valamint a Ramsari Egyezmény ajánlásai alapján.	
Forrás	Élőhelyvédelem, -helyreállítás, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése (KEOP 3.1.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Élőhely helyreállításával, fejlesztésével érintett területek nagysága (ha)

6. Az élőhelyeket és élettelen természeti értékeket károsító eróziós folyamatok felgyorsulásának megakadályozása.	
Forrás	Élőhelyvédelem, -helyreállítás, élettelen természeti értékek megőrzése, vonalas létesítmények természet-károsító hatásának mérséklése (KEOP 3.1.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Élőhely helyreállításával, fejlesztésével érintett területek nagysága (ha) Élőhelyek és élettelen természeti értékek megőrzését, helyreállítását szolgáló beruházások száma (db)

II. A NÉS-ben meghatározott természeti területeket körülvevő táj átjárhatóságának fokozása a fajok vándorlásának elősegítése érdekében:

1. A tájstruktúra megőrzése, vizsgálata, kialakítása a Natura 2000 területek között az élőhelyvédelmi irányelv 10. cikkelyében foglaltak teljesítése érdekében.	
Forrás	Élőhelyvédelem, -helyreállítás, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése (KEOP 3.1.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Élőhely helyreállításával, fejlesztésével érintett területek nagysága (ha)

2. A Natura 2000 fajok és élőhelyek megőrzésével kapcsolatos feladatok alapjainak lefektetésére vonatkozó tanulmányok készítése.	
Forrás	Határon átnyúló környezeti kezdeményezések, biodiverzitás és természetvédelem (Svájci Alap 4.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Tanulmányok elkészülte Elkészült tanulmányok száma (db)

3. Védett természeti értékekre való figyelemfelhívás tájékoztató kampányok keretében.	
Forrás	Határon átnyúló környezeti kezdeményezések, biodiverzitás és természetvédelem (Svájci Alap 4.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Kampány megvalósulása, száma (db)

II/2. Emberi egészség

A jövőben gyakrabban előforduló szélsőséges időjárási események nagymértékben befolyásolni fogják a lakosság egészségi állapotát. Ezért fel kell készíteni a lakosságot az általuk nem befolyásolható hatásokhoz történő alkalmazkodásra. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiában (NÉS) ismertetett hatásokhoz történő alkalmazkodást, az emberek egészségének fenntartását, javítását rendkívül sok módon kell biztosítani.

I. A NÉS-ben meghatározott közegészségügy infrastruktúra-fejlesztés érdekében:

1. A kritikus helyiségek hőszabályozásának, ás UV sugárzás elleni védelmének biztosítása a kórházak és szociális intézmények infrastruktúrájának fejlesztésével.	
Forrás	EÜM, fenntartók költségvetése
Felelős	egészségügyi miniszter, szociális és munkaügyi miniszter
Indikátor	klimatizált helyiségek és férőhelyek száma, arányának változása

II. A NÉS-ben meghatározott emberi egészséggel kapcsolatos célok elérésének elősegítése érdekében:	
1. Jogszabályi módosítás a beltéri és kültéri munkahelyeken a hőség és UV sugárzás szempontjából egészséget nem veszélyeztető munkafeltételek kialakítására.	
Forrás	--- (szabályozás)
Felelős	szociális és munkaügyi miniszter
Indikátor	jogszabályok száma
2. A klímaváltozás hatásai következtében várható egészségkárosodások megelőzésére irányuló tevékenység jogi szabályozása.	
Forrás	--- (szabályozás)
Felelős	egészségügyi miniszter, szociális és munkaügyi miniszter
Indikátor	jogszabályok száma
3. Az Ivóvízminőség-javító Program ütemezett végrehajtása a minden állampolgár számára elérhető biztonságos és az egészség megőrzését elősegítő ivóvíz szolgáltatás megteremtése és megelőzése érdekében.	
Forrás	Ivóvízminőség javítása (KEOP 1.3.0/A), Ivóvízellátás biztosításának javítása a vízbázis súlyos veszélyeztetése esetén (KEOP 1.3.0/B), Svájci Alap 2.3.
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Az IMJP eredményeként a 98/83/EK irányelv követelményeinek megfelelő ivóvízzel ellátott lakónépesség száma (fő)

II/3. Vízgazdálkodás

A klímaváltozás jelentős hatással lehet az ország területére beérkező felszíni vizek mennyiségére és minőségére, a lehulló csapadék lefolyásának és beszivárgásának mértékére, illetve az ezekből származó felszíni és felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi változására. A jövőben még a jelenleginél is nagyobb hangsúlyt kell fektetni a vízvédelmi intézkedésekre – azokon keresztül a meglévő vizek visszatartására, és azok minőségének javítására –, különös tekintettel azokra, melyek több ágazatot érintenek és jelentős területi hatásai vannak. A vizek minőségének és mennyiségének védelme, illetve a fenntartható vízgazdálkodás érdekében csökkenteni szükséges a nem ivóvíz ellátási célú felszín alatti vízkészletek igénybevételét, az ipari és egyéb vízhasználatok mértékét, a vizeket érő terhelések mennyiségét. Maradéktalanul meg kell valósítani a Víz Keretirányelv előírásai szerint készülő vízgyűjtő gazdálkodási tervek intézkedési programjait. Javítani kell a szennyvíztisztítás hatásfokát, illetve csökkenteni kell a szennyező anyag kibocsátásokat. A vízkárelhárítási eszközrendszert a vele szemben támasztott, kielégítendő igények alakulásának követése alapján az EU Víz Keretirányelv (EU VKI) célkitűzéseinek figyelembevételével fel kell készíteni a várható ár és belvizekre és aszályos időszakokra.

I. A NÉS-ben meghatározott EU Víz Keretirányelv megvalósítása érdekében:	
1. Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervének elkészítése a Dunai Vízgyűjtő-gazdálkodási tervvel összhangban, figyelemmel a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiára	
Forrás	Vízgazdálkodási tervezés/A: Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (KEOP 2.5.0/A.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A vízgyűjtő-gazdálkodási tervvel rendelkező részvízgyűjtők (db)
2. A magyar részvízgyűjtők (Duna, Tisza, Dráva, Balaton) vízgyűjtő-gazdálkodási tervének elkészítése, összhangban a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiával	
Forrás	Vízgazdálkodási tervezés/A: Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (KEOP 2.5.0./A)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	elkészül a vízgyűjtő-gazdálkodási terv A vízgyűjtő-gazdálkodási tervvel rendelkező részvízgyűjtők (db)

3. A Víz Keret-irányelv szerinti vízgyűjtő-gazdálkodási intézkedési programok részeként komplex vízvédelmi, vízminőség javító, szennyezés csökkentő beruházások támogatása.	
Forrás	Komplex vízvédelmi beruházások-felszíni víztestek (KEOP 2.2.1.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Kiemelten kezelt vízvédelmi beruházások hatása (%) (magyarázat van a kiírás lábjegyzetében)

4. Tisza folyómeder-kezelése	
Forrás	Határon átnyúló környezeti kezdeményezések, biodiverzitás és természetvédelem (Svájci Alap 4.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A Tisza folyómeder-kezelésére tett intézkedések száma (db)

II. A NÉS-ben meghatározott vízvisszatartási, vízkészletgazdálkodási cél érdekében:	

1. Az ivóvíz-hálózat rossz állapotban lévő vezeték-szakaszainak rekonstrukciója	
Forrás	Az alap infrastruktúra javítása/helyreállítása és modernizációja, valamint a környezet fejlesztése (Svájci Alap 2.3.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A rekonstrukció alá vont ivóvíz-hálózat szakaszok hossza (km)

2. Települési bel- és külterületi vízrendezés fejlesztése	
Forrás	Belterületi csapadék- és belvízelvezetés (DAOP 5.2.1/A) Települési bel- és külterületi vízrendezés (DDOP 5.1.5/B) Települési bel- és külterületi vízrendezés az LHH–33 kistérségekben (DDOP 5.1.5/C) Belterületi bel- és csapadékvíz-védelmi fejlesztések (ÉAOP 5.1.2./D2) Belterületi bel- és csapadékvíz-védelmi fejlesztések a VTT által érintett településeken (ÉAOP 5.1.2/D3) Belterületi és térségi vízrendezés (ÉMOP 3.2.1/C) Belterületi és térségi vízrendezés VTT (ÉMOP 3.2.1/E) Települési vízrendezés fejlesztése (KDOP 4.1.1/E) Belterületi vízrendezés (NyDOP 4.1.1/B) Belterületi bel- és csapadékvíz-védelmi fejlesztések Tiszaroff és Tiszagyenda településeken (NFGM 2009. évi költségvetés, TRFC-VTT)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A támogatott vízgazdálkodási fejlesztés révén bel- és csapadékvíz károkozástól megvédett terület nagysága (ha) Fejlesztett szivattyútelepek száma (db) Támogatásból kiépített vízelvezető művek hossza (km) Támogatásból megépített tározó (zápor-, belvíztározó) térfogat (millió m^3) Támogatásból telepített/felújított szivattyútelepi kapacitás (m^3/s) Rekonstruált belvízelvezető csatornák, árkok hossza (km) A program által megvédett értékek (pl.: közintézmény, vasút, közút, vonalas infrastrukturális létesítmény), vagy megtakarított áthelyezési szükséglet (millió Ft) A támogatott vízgazdálkodási fejlesztés révén bel- és csapadékvíz károkozástól mentesített lakosság száma (fő)

3. Térségi bel- és csapadék vízzel való gazdálkodás fejlesztése	
Forrás	Regionális jelentőségű vízvédelmi intézkedések (DAOP 5.2.1/B) A felszíni vizek védelmét szolgáló fejlesztések regionális jelentőségű vízvédelmi területeken (DDOP 5.1.5/A) Belvízvédelemhez kapcsolódó térségi vízrendezés (ÉAOP 5.1.2/D1) Térségi jelentőségű vízrendszerek fejlesztése (ÉMOP 3.2.1/D)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Csapadék-és belvízkároktól megvédett települések száma (db) A támogatott vízgazdálkodási fejlesztés révén bel- és csapadékvíz károkozástól megvédett terület nagysága (ha) Fejlesztett szivattyútelepek száma (db) Támogatásból kiépített vízelvezető művek hossza (km) Támogatásból megépített tározó (zápor-, belvíztározó) térfogat (millió m^3) Támogatásból telepített/felújított szivattyútelepi kapacitás (m^3/s) Rekonstruált belvízelvezető csatornák, árkok hossza (km) A program által megvédett értékek (pl.: közintézmény, vasút, közút, vonalas infrastrukturális létesítmény), vagy megtakarított áthelyezési szükséglet (millió Ft) A támogatott vízgazdálkodási fejlesztés révén bel- és csapadékvíz károkozástól mentesített lakosság száma (fő)

4. Vízgazdálkodási mintaprojektek támogatása a Duna-Tisza-közi Homokhátság területén.	
Forrás	Komplex vízvédelmi beruházások – felszíni víztestek (KEOP 2.2.1.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Megépített csatorna-hálózat hossza (km) Megépített tározó térfogata (m^3) Tisztított szennyvízzel öntözött mezőgazdasági terület nagysága (ha) Víztestek ökológiai állapotában bekövetkező változás (%)

III. A NÉS-ben meghatározott árvízi védekezési célok érdekében:	

1. Az árvízi biztonság növelése, és az árvízi kockázatok csökkentése, a folyók természetbarát hasznosítása, az árvízzel veszélyeztetett térség gazdasági-társadalmi fejlesztése, az ehhez szükséges infrastrukturális beruházások biztonságos környezetben való megvalósítása.	
Forrás	Állami tulajdonú árvízvédelmi fejlesztések (KEOP 2.1.1.) Önkormányzati árvízvédelmi fejlesztések (KEOP 2.1.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter önkormányzati miniszter – (OKF)
Indikátor	A KEOP fejlesztések eredményeként árvízkár ellen kielégítően védett lakosok száma (ezer fő)

2. A jelenleg ismert, illetve a jövőben előrelátható potenciális árvízi kockázat felmérése és kezelése figyelembe véve a klímaváltozás és a jövőbeli terület-használati tervezés hatásait; az árvízi kockázat-kezelés biztosítása annak teljes ciklusában (megelőzés, védelem, felkészültség, védekezés, helyreállítás, tapasztalatok beépítése); stratégiai és koncepcionális tervezés vízminőségi kockázati területi tervek készítése.	
Forrás	Vízgazdálkodási tervezés (KEOP 2.5.0.) A) Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek B) Árvízi kockázati térképezés és stratégiai kockázatkezelési terv készítése
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Részvízgyűjtők száma, amelyekre előzetes árvízkockázati értékelés/térkép/kockázatkezelési terv készélt (db) A vízgyűjtő-gazdálkodási tervvel rendelkező részvízgyűjtők (db)

IV. A NÉS-ben meghatározott vízgazdálkodási célok elérésének elősegítése érdekében:

1. A Víz Keretirányelv szerint üzemelő monitoring rendszerek fejlesztése a felszíni és felszín alatti víztestek, valamint a védett területek állapotának figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése érdekében.

Forrás	A Víz Keretirányelv végrehajtásához kapcsolódó monitoring (KEOP 2.2.2.)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A KEOP műveletek során fejlesztett objektumok száma (db) A fejlesztéssel érintett, az e-környezetvédelmi szolgáltatáshoz hozzáférő lakosok száma (fő) A KEOP műveletek eredményeként felülvizsgált, kiegészített, harmonizált adatbázisok száma (db)

2. A Víz Keretirányelv végrehajtásához szorosan kapcsolódó vagy annak végrehajtását segítő adatbázisok, informatikai rendszerek kialakítása, fejlesztése; a felszíni és felszín alatti vizek terhelési és monitoring adatait nyilvántartó meglévő adatbázisok fejlesztése és kiegészítése.

Forrás	A Víz Keretirányelv végrehajtásához kapcsolódó informatika (KEOP 2.2.2/B)
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	A fejlesztéssel érintett, az e-környezetvédelmi szolgáltatáshoz hozzáférő lakosok száma (fő) A KEOP műveletek eredményeként felülvizsgált, kiegészített, harmonizált adatbázisok száma (db)

II/4. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás

Mezőgazdaság

Napjaink mezőgazdaságában a legfőbb kihívást az éghajlatváltozásból eredő új feltételekhez való alkalmazkodás jelenti. A természeti erőforrások hosszú távú megőrzésének szükségessége ráébresztette az embereket arra, hogy a növénytermesztésben elsősorban a talajkímélő művelési módokat kell alkalmazni, a fajták megválasztásakor pedig vissza kell nyúlni a hagyományos, a környezeti változásokkal szemben ellenállóbb fajták használatához.

Az állattenyésztésben törekedni kell a régi magyar háziállatok köréből választott fajokkal/fajtákkal és a természettel harmonizáló extenzív technológiával megvalósított állattartásra.

A mezőgazdaság és a természetvédelem tevékenységének összehangolása és hatékony együttműködése nélkül nem valósítható meg a fenntartható gazdálkodás és a természeti erőforrások hosszú távú hasznosítása, megőrzése.

Erdőgazdálkodás

A magyarországi erdők évente 14–15 millió tonna szén-dioxid megkötése mellett a tervezett erdőfelület növeléssel további 4–5 millió tonna szén-dioxidot köthető meg. Ez igen figyelemre méltó mennység, tekintettel arra, hogy az ország évente kb. 80 millió tonna szén-dioxidot termel. Az erdők a teljes kibocsátásnak majdnem 6%-át, az összes szén-dioxidnak pedig majdnem 8%-át elnyelik.

I. A NÉS-ben meghatározott természetkímélő gazdálkodás megvalósítása érdekében:

1. Az öntözővíz biztosításához szükséges létesítmények fejlesztésének és üzemeltetésének, a mezőgazdasági üzemekben képződő biomassza, valamint a megújuló energiaforrások fokozott kihasználásának támogatása.

Forrás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (ÚMVP 121.) A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (ÚMVP 125.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

2. A termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításának, az extenzív kultúrák előmozdításának és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítésének támogatása.	
Forrás	Kifizetés kedvezőtlen adottságú területen gazdálkodók részére (ÚMVP 212.) Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

3. A kijelölt élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése és fenntartása a környezetkímélő földhasználati módok fenntartásával.	
Forrás	Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken (ÚMVP 213.) Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (ÚMVP 214/A) Zonális célprogramjai
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

4. A vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, valamint a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése.	
Forrás	Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (ÚMVP 214/A)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

5. A tájgazdálkodást megalapozó vízi infrastruktúra kiépítése.	
Forrás	Tájgazdálkodást megalapozó vízi infrastruktúra kiépítése (VTT) (KEOP 2.1.3.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Akciótervben meghatározott

6. A vidéki táj megőrzése, a táj természeti állapota és a benne lévő egyedi tájértékek fennmaradásának elősegítése, a növény- és állatvilág fajgazdagságának emelése, a környezeti állapot javítása.	
Forrás	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás (ÚMVP 216.) Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.) Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (ÚMVP 214/A)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

7. Az integrált, ökológiai gazdálkodás megvalósításának támogatása, valamint a vidéki területeken található természeti erőforrások védelme.	
Forrás	Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (ÚMVP 214/A)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Programban meghatározott

II. A NÉS-ben meghatározott biológiai sokféleség megőrzése érdekében:	
1. Az őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése.	
Forrás	Őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése (ÚMVP 214/B)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott
2. A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzésének, jellemzésének, begyűjtésének és hasznosításának támogatása.	
Forrás	Genetikai erőforrások megőrzése (ÚMVP 214/C)
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Programban meghatározott
III. A NÉS-ben meghatározott erdészeti rendszerek fejlesztése érdekében	
1. Az Erdővédelmi Mérő- és Megfigyelő Rendszer működtetése.	
Forrás	Részben nemzeti, részben Európai Uniós (Life+ FutMon programja) támogatási konstrukció
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	prognózisok megállapítása
IV. A NÉS-ben meghatározott erdészeti célok elérésének érdekében:	
1. Az erdőterületek nagyságának növelése a Nemzeti Erdőtelepítés Programban foglaltak szerint és az éghajlatváltozás hatására módosuló új termőhelyi viszonyoknak megfelelő őshonos, vagy kutatási eredmények alapján e célnak megfelelő fafajok alkalmazásával	
Forrás:	Mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 221.) Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 223.) Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	fafajonkénti terület (ha), terület (ha)
2. Mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése	
Forrás:	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.) Mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 221.) Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 223.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

3. Az erdősztyepp zónában alacsony záródású ligeterdők fenntartása	
Forrás:	Erdő-környezetvédelmi kifizetések (ÚMVP 225.) Erdőterületeket érintő, nem termelő jellegű beruházások (ÚMVP 227.) Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

4. A Nemzeti Erdőprogram megvalósulásának biztosítása	
Forrás:	Minden nemzeti erdészeti támogatási jogcím
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	-

5. A Nemzeti Erdőtelepítési Program megvalósulásának biztosítása	
Forrás:	Mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 221.) Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése (ÚMVP 223.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

6. A természetes erdődinamikai folyamatokat figyelembe vevő és folyamatos erdőborítást eredményező erdőgazdálkodás	
Forrás:	Erdőterületeket érintő, nem termelő jellegű beruházások (ÚMVP 227.) Erdő-környezetvédelmi kifizetések (ÚMVP 225.) Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken (ÚMVP 222.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

7. A tűzkockázat mérséklési lehetőségeinek áttekintése, a vegetációtüzek megelőzését szolgáló intézkedések megtétele, a leggyúlékonyabb ültetvénytípusok visszaszorítása a leginkább tűzveszélyes területekről	
Forrás:	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (ÚMVP 226.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

8. A természeti katasztrófák miatt károsodott erdőterületek mielőbbi helyreállítása	
Forrás:	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (ÚMVP 226.)
Felelős:	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor:	terület (ha)

II/5. Területfejlesztés, területrendezés, településfejlesztés, településrendezés és épített környezet

A területfejlesztés és a területrendezés, a településfejlesztés és településrendezés felelőssége, hogy egyrészt olyan fejlesztési célok kerüljenek meghatározásra, másrészt olyan településhálózatok, térhasználati kategóriák, településszerkezeti, építési, települési zöldfelületi rendszerek legyenek kialakíthatóak, amelyek a klímaváltozás hatásait figyelembe veszik. A klímapolitikát érintő fejlesztési elképzelések megvalósításánál építeni kell az önkormányzatok szerepvállalására, fokozott teret hagyva a helyi döntéseknek.

I. A NÉS-ben meghatározott területrendezési, településrendezési, területfejlesztési és településfejlesztési célok érdekében:

1. Éghajlatváltozás okozta kihívások kiemelt figyelembevétele a hazai területfejlesztési támogatási rendszerekben. Komplex, integrált, a klímaváltozás hatásaira is építő hazai támogatáspolitika. Várhatóan 2010-től a speciális, a többi régiótól eltérő uniós támogatási szabályozás alatt álló Közép-magyarországi Régióban horizontális elvként érvényre juttatva a klímaváltozás követelményeit.	
Forrás	NFGM költségvetés (TRFC)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter önkormányzati miniszter (OKF)
Indikátor	Közép-magyarországi Régióban megvalósuló támogatáspolitika

2. Omlás-és csúszásveszélyes partfalak védelme.	
Forrás	A balatoni és a dunai omlásveszélyes partfalak stabilizálása (DDOP 5.1.5/D) Omlás- és csúszásveszélyes partfalak állékonyságának biztosítása (KDOP 4.1.1/C)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	Megerősített partfalszakasz hossza (km) A program által megvédett értékek (pl.: közintézmény, vasút, közút, vonalas infrastrukturális létesítmény), vagy megtakarított áthelyezési szükséglet (millió Ft)

3. Az időjárási szélsőségek növekedése révén gyakoribbá váló felszínmozgások okozta veszélyhelyzetek elleni védekezés.	
Forrás	Központi költségvetés, IX. fejezet
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	pályázati igények/ tényleges támogatás

II. A NÉS-ben meghatározott területrendezési, településrendezési, területfejlesztési és településfejlesztési célok elérésének elősegítése érdekében:

1. A fenntartható városfejlesztés feladatai a Lipcsei Charta felfogásában. (A Lipcsei Charta hatása a hazai várospolitikára)	
Forrás	- (nincs forrásigény)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	

2. Országos Területfejlesztési Koncepció felülvizsgálata és a klímaváltozás megkövetelte fenntartható fejlődést továbbra is biztosító szempontok beépítése.	
Forrás	— (szabályozás)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	felülvizsgált koncepció, szempontok beépítettsége

3. Integrált Városfejlesztési Stratégia módszertani kézikönyv felülvizsgálata a klímaváltozás okozta hatások csökkentése érdekében szükséges intézkedések beépítése érdekében.	
Forrás	--- (szabályozás)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	felülvizsgált kézikönyv

III. Horizontális intézkedések

III/1. Oktatás, képzés, nevelés, szemléletformálás

Kiemelt fejlesztési irány az éghajlati alkalmazkodás indokoltságára, eljárásaira vonatkozó hétköznapi ismeretek oktatásának bővítése a közoktatás és felnőttoktatás (beleértve a politikai elit oktatását) minden szintjén. Ennek során a tárgyra vonatkozó ismeretanyag átadása mellett szükséges egyfelől a problémaorientált, rugalmas alkalmazkodó magatartás általános, másfelől az éghajlatváltozás hatásaival kapcsolatos gyakorlati helyzetek, problémák megoldásának elsajátítása. A legfontosabbak ezen a területen: a megelőzés-védekezésre való felkészülő magatartás, valamint az öntevékenység, önsegítés képességének érvényesítése.

Elengedhetetlenül szükséges a társadalmi szemléletváltozás (összefogás, közös felelősségvállalás) elősegítése az egyes társadalmi csoportokra vonatkoztatva. Az első fontos lépés a környezeti nevelés: a környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése és annak elérése, hogy a környezettudatos gondolkodásmódon belül a klímatudatosság már a korai gyerekkortól kezdve a különböző korcsoportokon keresztül az ember egész életét végigkísérje.

Fontos a lakosság magatartására ható, a helyes alkalmazkodó magatartásra ösztönző, a legszélesebb társadalmi rétegeket elérő rendszeres tájékoztatás kialakítása, tartalmi összehangolása. Különös jelentőségű annak hangsúlyozása, hogy az éghajlati alkalmazkodás ésszerű választevékenységei során társadalmi előnyök, üzleti hasznok, nemzetközi szintű politikai előnyök is elérhetők.

Fontos továbbá a rendszeres, következetes és gyakorlatias tájékoztatás, információs rendszer működtetése, mely helyileg közel van a lakossághoz és a helyi problémák kezelésével foglalkozik (regionális és helyi szint).

I. A NÉS-ben meghatározott környezeti nevelés intézményi hátterének fejlesztése érdekében:	
1. Az erdei iskola és erdei óvoda hálózatának fejlesztése, a kapcsolódó képzés és tananyag-fejlesztés támogatása	
Forrás	Az erdei iskola és erdei óvoda hálózat infrastrukturális fejlesztése (KEOP 3.3.1.) Az erdei iskola és erdei óvoda hálózat infrastrukturális fejlesztése (KMOP 3.2.3.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Minősített erdei iskolák száma (db)

2. Az oktatási intézmények környezeti neveléshez kapcsolódó fejlesztések támogatása, a kapcsolódó képzés és tananyag-fejlesztés támogatása	
Forrás	Fenntartató életmódot és ehhez kapcsolódó viselkedésmintákat ösztönző kampányok (szemléletformálás, informálás, képzés) (KEOP 6.1.0.) Társadalmi megújulás Operatív Program
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter, oktatási és kulturális miniszter,
Indikátor	Zöld Óvodák, Ökoiskolák, környezettudatos intézmények száma (db)

II. A NÉS-ben meghatározott környezettudatos magatartás fejlesztése érdekében:	
1. Fogyasztók környezettudatosságának fejlesztése, fenntartható életmód lehetőségéről szóló kampányok megvalósításával	
Forrás	Fenntartató életmódot és ehhez kapcsolódó viselkedésmintákat ösztönző kampányok (szemléletformálás, informálás, képzés) (KEOP 6.1.0.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A kampányok és mintaprojektek elérési mutatója a tudatformáló tevékenység típusa szerint (ezer fő)
2. Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztást népszerűsítő demonstrációs és mintaprojektek megvalósítása	
Forrás	Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztási lehetőségeket népszerűsítő, terjedésüket elősegítő mintaprojektek (KEOP 6.2.0/A; 6.2.0/B)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A kampányok és mintaprojektek elérési mutatója a tudatformáló tevékenység típusa szerint (ezer fő)
3. Magyarországi környezeti tudáslánc regionális és helyi intézményi rendszereink kiépítésével, fejlesztésével a klímatudatosság erősítése kisgyermekkortól felnőttkorig.	
Forrás	ÚMFT Operatív Programok
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter, nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, oktatási és kulturális miniszter, önkormányzati miniszter
Indikátor	A környezettudatos programok megvalósulása
III. A NÉS-ben meghatározott éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek oktatásának bővítése érdekében:	
1. Felsőoktatási oktatók továbbképzése, képzési kompetenciáinak fejlesztése az egyetemi-főiskolai képzés színvonalának emelése, a fenntartható életvitel kialakításra való áttérés elősegítése.	
Forrás	Tartalomfejlesztés, képzők képzése, különös tekintettel a matematikai, természettudományi, műszaki és informatikai képzésekre és azok fejlesztésére (TÁMOP 4.1.2/C)
Felelős	oktatási és kulturális miniszter
Indikátor	„Képzők képzése" keretében továbbképzésben résztvevő felsőoktatási oktatók száma (db) Pedagógusképző hálózat tagját jelentő intézménnyel intézményesen együttműködő közoktatási intézmények száma (db)

2. Környezettudatos gondolkodásmód segítése a múzeumok és a természettudományos ismeretterjesztő központok, művelődési központok, könyvtár fejlesztésében.	
Forrás	OKM – múzeumok és a természettudományos ismeretterjesztő központok, művelődési központok, könyvtárak támogatására biztosított kerett
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter oktatási és kulturális miniszter, önkormányzati miniszter (OKF)
Indikátor	Környezetvédelmi Jeles napok megrendezésébe bekapcsolódó intézmények száma (db)

3. Környezetnevelési akciók elsősorban óvodai és iskolai korcsoportok számára.	
Forrás	KvVM – Zöld Forrás
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Környezetvédelmi akciókba bekapcsolódó intézmények száma (db)

IV. A NÉS-ben meghatározott környezeti információs rendszer működtetése érdekében:	

1. Környezeti információs rendszerek, tanácsadó hálózatok fejlesztése	
Forrás	A környezet megóvásához kapcsolódó szolgáltatások kialakítása (NyDOP 4.1.1/D)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	fejlett információs rendszerek, tanácsadó hálózatok száma (db)

III/2. Kutatás-fejlesztés

A program a stratégia megvalósítása során jelentős figyelmet kíván szentelni a megőrzendő értékeinket veszélyeztető hatásokkal kapcsolatos tudományos munkának, továbbá az éghajlatváltozásra különösen érzékeny rendszerekkel kapcsolatos kutatásoknak. A kutatási témák projekt formájában történő meghirdetésére a kutatás, fejlesztés és innovációs (K+F+I) hálózat szereplői számára az alábbi főbb kutatási területek kerülhetnek előtérbe:

I. A NÉS-ben meghatározott környezetvédelmi adatbázis fejlesztése érdekében:	

1. Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) továbbfejlesztése (környezetvédelmi adatszolgáltatások fejlesztése, egységesítése, azok összhangba hozása a nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségekkel, környezeti tartalomszolgáltatások fejlesztése, valamint az egyes szakmai alrendszerek továbbfejlesztése)	
Forrás	Környezetvédelmi célú informatikai fejlesztések a közigazgatásban (e-környezetvédelem) (KEOP 6.3.0.)
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A fejlesztéssel érintett, az e-környezetvédelmi szolgáltatáshoz hozzáférő lakosok száma (ezer fő) A KEOP műveletek eredményeként felülvizsgált, kiegészített, harmonizált adatbázisok száma (db)

II. A NÉS-ben meghatározott klímamodell fejlesztése és kockázatelemzés érdekében:

1. Magyarország jövőbeli éghajlatának alakulását leíró regionális klímamodellek (ALADIN/Climate és REMO modellek) fejlesztése, illetve alkalmazása éghajlati forgatókönyvek előállítására; újabb, pontosabb futtatások végrehajtása, valamint a felhasználók igényei alapján a modellek eredményeinek interpretálása.

Forrás	2009: CECILIA és CLAVIER FP6 EU projektek 2010: ECCONET FP7 EU projekt
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke
Indikátor	Regionális klímamodelleken alapuló hatásvizsgálatok száma

3. Az Európai Unió klíma-energia csomagjából adódó következmények ágazati szintű felmérése, különös tekintettel a mitigációs potenciálra, a versenyképességre és a szénszivárgás következményeire.

Forrás	Kutatási és Technológiai Innovációs Alap
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter, kutatás-fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter
Mérőszám	ágazati szintű felmérés elkészülte

III. Kutatási tevékenységek támogatása érdekében:

1. A Nemzeti Technológia Programban a megújuló energiaforrásokat hasznosító technológiák gazdasági hatékonyságának növeléséről, a környezetvédelmi ipari és technológiai kutatás-fejlesztések ösztönzéséről, valamint a környezetet érő szennyeződések megelőzéséről, illetve azok csökkentéséről szóló kutatások támogatása (Élhető, fenntartható környezet alprogram).

Forrás	Kutatási és Technológiai Innovációs Alap
Felelős	kutatás-fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter (NKTH)
Indikátor	kutatási anyagok száma (db)

2. Az éghajlatváltozás környezeti, társadalmi, gazdasági hatásaira vonatkozó hosszú távú K+F stratégia kidolgozása

Forrás	Kutatási és Technológiai Innovációs Alap
Felelős	kutatás-fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter (NKTH) érintett minisztériumok Magyar Tudományos Akadémia
Indikátor	stratégia elkészülte

II. Melléklet a KvVM/KJKF/716/2009. számú kormány-előterjesztéshez

A későbbi Nemzeti Éghajlatváltozási Program esetében átgondolandó fontosabb intézkedések

I/1. Energetika

III. A NÉS-ben meghatározott energetikai célok elérésének elősegítése érdekében:

Megújuló erőforrás készletek (elsősorban nap-, szél-, geotermikus és vízenergia) és felhasználási lehetőségeik felmérése.

Forrás	-
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter, Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke
Indikátor	Nagyfelbontású klimatológiai széltérképek 40 éves átlagos viszonyok jellemzésére

I/2. Közlekedés

III. A NÉS-ben meghatározott közlekedés területén kitűzött célok elérésének elősegítése érdekében:

3. A hidrogén jövedéki adómentességének támogatása

Forrás	-
Felelős	közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter pénzügyminiszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Támogatás megléte.

I/3. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás

I. A NÉS-ben meghatározott mezőgazdasági termelés modernizációja és a természetkímélő gazdálkodás megvalósítása érdekében:

Tájhasználat-váltáshoz szükséges vízgazdálkodási infrastruktúra kiépítése: A megváltozott gazdálkodási és termelés feltételek okozta új tájhasználatok vízgazdálkodási feltételeit kielégítő vizilétesítmények építésének, rekonstrukciójának támogatása.

Forrás	-
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	kiépült infrastruktúra

II/2. Emberi egészség

A NÉS-ben meghatározott közegészségügy éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodásának elősegítése érdekében:	
Egy interszektorális rendszer kialakításával a Klíma-egészségügyi hálózat továbbfejlesztése.	
Forrás	-
Felelős	egészségügyi miniszter, szociális és munkaügyi miniszter, oktatási és kulturális miniszter, földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter, fejlesztési és gazdasági miniszter; közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter
Indikátor	a részt vevő intézmények, szervezetek száma (db)
Valós idejű megbetegedési és halálozási adatok gyűjtésének intézményi feltételeinek a kialakítása.	
Forrás	-
Felelős	egészségügyi miniszter
Indikátor	nyári többlethalálozási arány, hőhullámok idején mért többlethalálozási arány, vektorok által terjesztett betegségek miatti halálozás adatai
Az egészségügyi személyzet képzése speciális oktatási programokkal.	
Forrás	-
Felelős	egészségügyi miniszter
Indikátor	akkreditált tanfolyamok, illetve résztvevők száma
I. A NÉS-ben meghatározott közegészségügy infrastruktúra-fejlesztés érdekében:	
Közhasználatra is alkalmas, klimatizált helyiségek és UV védelmet biztosító szabadtéri helyek kialakítása.	
Forrás	-
Felelős	egészségügyi miniszter
Indikátor	klimatizált helyiségek és férőhelyek száma, arányának változása
II. A NÉS-ben meghatározott emberi egészséggel kapcsolatos célok elérésének elősegítése érdekében:	
Fertőző betegségek vektorainak monitorozása.	
Forrás	-
Felelős	egészségügyi miniszter, földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	kihelyezett csapdák, gyűjtési órák, gyűjtött és meghatározott vektorok száma, kórokozók kimutatására irányuló vizsgálatok száma

II/3. Vízgazdálkodás

A NÉS-ben meghatározott aszály elleni védekezési célok érdekében:

Nemzeti Aszálystratégia kidolgozása a vízkészletekbe történő beavatkozás valamennyi formájára (a vízkészletek visszatartása, át- és továbbvezetése, a lakossági vízigények biztonsága érdekében szükséges beavatkozások, az ökológiai, a gazdasági vízigények kielégítése, a vízminőség-romlás megelőzése, mérséklése, a vízveszteségek csökkentése, a vízkorlátozások elrendelése).

Forrás	-
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter környezetvédelmi és vízügyi miniszter, nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	a vizsgálatba bevont érintettek aránya

III. A NÉS-ben meghatározott árvízi védekezési célok érdekében:

Vízgazdálkodási létesítmények és árvízvédelmi művek és műtárgyainak fenntartása.

Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter,
Indikátor	karban-, illetve fenntartottsági állapot javulása

IV. A NÉS-ben meghatározott vízgazdálkodási célok elérésének elősegítése érdekében:

A belvízrendszerek felülvizsgálata a rendszeres, kiegyensúlyozott fenntartás feltételeinek biztosítása és a vízvisszatartás, tározás feltételeinek kiépítése, a rekonstrukciós és a védekezési költségek ésszerű csökkentése, a vízkárérzékenység (és ezzel egyidejűleg a védekezési igény) számottevő mérséklése érdekében.

Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter, földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	felülvizsgált belvízrendszerek száma

II/4. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás

A NÉS-ben meghatározott mezőgazdasági célok elérésének elősegítése érdekében:

Az aszálytűrő kultúrák temékvertikumba történő illesztésének kutatása.

Forrás	-
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Kutatási anyag elkészülte

Kutatás az extenzív állattenyésztés elősegítéséről.

Forrás	-
Felelős	földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter
Indikátor	Kutatási anyag elkészülte

II/5. Területfejlesztés, területrendezés, településfejlesztés, településrendezés és épített környezet

I. A NÉS-ben meghatározott területrendezési, településrendezési, területfejlesztési és településfejlesztési célok érdekében:

Területi klímaérzékenységi vizsgálat 2009–2013 kutatási módszertani program végrehajtása

Forrás	-
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter önkormányzati miniszter (OKF)
Indikátor	Kutatási módszertani program elkészülte

Éghajlatváltozás okozta veszélyek tudatosítása kiadványok és szemináriumok révén

Forrás	-
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter önkormányzati miniszter (OKF)
Indikátor	Elkészült kiadvány, megtartott szemináriumok száma, résztvevők száma

II. A NÉS-ben meghatározott területrendezési, településrendezési, területfejlesztési és településfejlesztési célok elérésének elősegítése érdekében:

Építési (tervezési) szabályok módosítása a nyári felmelegedés ellen épületszerkezetekkel való védekezés, valamint a téli napsütésből eredő hőnyereség biztosítása érdekében.

Forrás	-
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter
Indikátor	módosított szabályok száma

Kutatási anyag összeállítása az éghajlatváltozás az emberi környezetre gyakorolt hatásairól és veszélyeiről.

Forrás	-
Felelős	nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter, környezetvédelmi és vízügyi miniszter önkormányzati miniszter (OKF)
Indikátor	Kutatási anyag elkészülte

III/1. Oktatás, képzés, nevelés, szemléletformálás

II. A NÉS-ben meghatározott környezettudatos magatartás fejlesztése érdekében:

A magyar lakosság klímatudatosságának erősítése, a konkrét életmód változtatás elősegítése a lakossági üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkentése érdekében.

Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Lakossági passzív és aktív elérés ÜHG kibocsátás csökkentés

III. A NÉS-ben meghatározott éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek oktatásának bővítése érdekében:

Klíma referens OKJ képzés feltételrendszerének kialakítása és a képzés indítása alapvetően önkormányzati tisztviselők számára.	
Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter önkormányzati miniszter
Indikátor	OKJ klímareferensek száma (db)

IV. A NÉS-ben meghatározott környezeti információs rendszer működtetése érdekében:

A települések és a települések éghajlatvédelmi tevékenységeit segítő szakértő szervezetek hálózatának létrehozása.	
Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A hálózat elkészülte

Klímamenü létrehozása önkormányzati tulajdonú intézmények, háztartások és mezőgazdálkodók környezeti teljesítményének mérésére és javítására.	
Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	Klímamenü elkészülte, felhasználók száma (fő)

Országos segítő hálózat létrehozása a klímamenü megértésére.	
Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter
Indikátor	A hálózat létrejötte, igénybevevők száma (fő)

III/2. Kutatás-fejlesztés

I. A NÉS-ben meghatározott környezetvédelmi adatbázis fejlesztése érdekében:

Komplex éghajlatváltozási kockázat elemzési módszertan kifejlesztése a tervek, programok, fejlesztési törekvések éghajlatváltozással összefüggő szempontjainak értékelésére (érintett tervek, fejlesztések lehatárolása, értékelési metodológia, indikátorok meghatározása).	
Forrás	-
Felelős	környezetvédelmi és vízügyi miniszter Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke
Indikátor	Valószínűségi alapú éghajlati előrejelzések rendelkezésre állása, s azok alapján kockázat elemzési módszertan megalkotása

II. A NÉS-ben meghatározott klímamodell fejlesztése és kockázatelemzés érdekében:

Természeti csapások kockázatelemzése	
Forrás	-
Felelős	Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke (légkör)
Mérőszám	A szélsőséges jelenségek múltbeli és jövőbeli visszatérési periódusainak megállapítása mérési eredmények, illetve regionális klímamodellek eredményei alapján.